

2 x Barndom

Sundsvalls museum 29 nov 2003 – 31 jan 2004

Länsmuseet Västernorrland 20 dec 2003 – 14 mars 2004

I förordet till katalogen redogör museicheferna för utställningens bakgrund eller rättare sagt de två utställningarna eftersom det här handlar om en utställning i Sundsvall och en i Härnösand på Länsmuseet. Viljan till samarbete mellan institutionerna och vitalisering av konstlivet i länet verkar vara en uppenbar ambition, både när det gäller personalens projektinriktade samarbete och gemensamma framtida satsningar. Men här skymtar också viljan att öka besökarantalet till de båda institutionerna, en strävan som måste ses som ett vällovligt mål för verksamheten. Ser vi på utställningskatalogens innehåll så kan det konstateras att det finns flera divergerande inlägg som handlar om ”Barndom”, varav Barbro Björks vandring genom de olika verken och dess konstnärer kan ses som en praktisk snabbguide genom utställningen.

En inlägg upptas av radiojournalisterna Lollo Collmars och Ylva Mårtens reflexioner och uppmaningar om att lyssna mer på barnen. De utgår bl.a. från filosofen Elisabeth Stjernberg vilket kort sammanfattas och tolkas som att: ”Om vi lärde oss att verkligen lyssna på barnen då skulle vi inte bli så fördömande, så säkra, så värderande.” Självklart är det så, och är det egentligen inte en axiom kan man fråga sig. Problematiken är tyvärr betydligt mer komplicerad än så. Frågan som borde ställas är varför vi inte är lyssnande? Den frågan besvaras här inte mer än att det kan bero på att det är barn och att vi uppfattar dem som i visan, dvs. de ”tillhör ett folk i ett främmande land.” Kanske är det även så att just den poetiska texten inte alls är döljande utan snarare enbart ett svar på vad barndomen kan vara. Visserligen ett individuellt svar utifrån sin tid (1950-60 tal) men inte mindre sant för det. Att barndomen är en period som generellt sett skiljer sig från ungdomen och andra tider i livet, på flera olika vis, är ändå obestridligt.

En tanke med utställningen som Måna Wilsson framför är att med utställningen lyfta fram mångfalden i begreppet barndom. Att visa hur barndomen är en del av en kulturell process där också konstverk ingår i begreppsbyggnaden. I detta ingår en postmodern tanke att bilden är det som skapar vår uppfattning och förståelse av världen vi lever i. En vidare tankegång skulle då också kunna bli att bilden inte skapas av konstnären utan av den som ser den, tolkar eller dekonstruerar den. Ett synsätt som förvisso inte är nytt men stämmer eftersom bilder ingår i en kommunikationsprocess där systemgrunden ligger i en avsändare och mottagare. Och mottagarna, dvs. besökarna t.ex. på den här utställningen är alltid på flera vis olika.

Den sista delen i utställningskatalogen upptas av Anja Hirdmans feministiska text som slår in öppna dörrar när hon t.ex. beskriver leksaksavdelningarnas blåa och rosa sidor. Att i en socialiseringsprocess bli man eller kvinna beror nog på att vi uppfostras i konsumtionssamhällets klichéer om vad som är manligt/kvinnligt. Men samtidigt finns ju en förklarande omständighet i att leken uttrycker kropparna och mentaliteten hos de olika könen.

Stående vid Dag Vallins utställda koja, som jag tycker är ett smått kongenialt verk, kan man t.ex. fråga sig varför är det mest pojkar som bygger kojor. Är det en patriarkalisk gammeldags uppfostran kombinerad med klichétungt samhälle som fostrar oss till kojbyggare. Eller är svaren mer komplexa?

Utställningen på Sundsvalls museum kan till och börja med kännas som ett mix på blöst sammanhållet. Men å andra sidan kan man se det som en utställning som just speglar det disparata i begreppet. T.ex. är det bra långt mellan Nina Svenssons lekparksraket i bjärta

färger som fnittrande stiger till höga höjder och Carl Frisendahls slingrande piedestallställda tonårskropp. Materialen speglar skillnader men också mycket annat. Ett estetiskt ideal som ligger i förankrat i adertonhundratalet gentemot ett som på ett roligt och distanserat vis är nutida. Både här, liksom praktiskt taget allt på utställningen, höga konstnärliga kvalitéter och speglar tydligt mångfalden i utställningen. Och just mångfalden och kvalitéen, sett genom de olika ögonen och tiderna uppfattar jag också som det som binder samman utställningen, gör den värdefull.

Nils Möllerbergs och Gunnar Nilssons mer klassiska utförda barnporträtt från 1920 och 30-talet är intressanta därför att de inte enbart visar en ny mänsklig individ utan kanske även en ny tidsanda och en ny människa i Sverige. Teckningslärarinnan och konstnären Signe Tjernelds flickporträtt är noggrant utförda teckningar men också ett resultat av en känsla för karaktärer. En annan kvinna som ofta har skildrat barn är Vera Nilsson och här på utställningen finns hennes ”Det första steget”. Målningen påminner till en del om X’ets i färg och rörlighet, men är samtidigt fast och mycket avstämd trots flickans vingliga steg. Förövrigt ett av de starkaste emotionella verken på hela utställningen. En annan bild av liknande styrka är Asmunds Arles bronsskulptur ”Nyfödd”. Båda Nilssons och Arles bilder präglar in begrepp som liv och utveckling. Och vill man tillägga; blir själva synteserna av dessa begrepp.

I Bror Hjorts målning ”Vilda indianer vid Långsjön” finns lekfullhet och glömska av tiden som också är så typisk för barn. Målningen är gjord 1941 men bär inga spår av en brinnande vuxenvärld.

Bildreportaget ”Småmänniskor” av Micke Berg har en fotografisk närvaro och medvetenhet som imponerar. Men så tog projektet också tre år att genomföra. I Christer Strömholms klassiska fotografier finns ett mera stilla uttryck, där bilden liksom samlar sig för ett avstamp mot betraktaren. Marja Rutas träsnitt river sönder den harmoniska bilden av barn och ungdomars liv. Hennes träsnitt är ett utmärkt avtryck av den samhällskritiska konsten som dominerade på 1970-talet. I Lena Cronqvists målning ”Vid bordet” synes två flickor leka med en pappa och mamma docka. Men över målningen svävar en annan stämning, av något voodooliknande. Hans Wigert är också en målare som i sina bästa bilder är en tidsövergångare och poet som i t.ex. ”Bubbelgum”. Maria Miesenbergers fotografiska serie innehåller även en poetisk klangbotten, men här finns något som påminner om Cronqvist. Däremot innehåller Marie Capaldis målningar en direktitet och något okomplicerat som enklast kan beskrivas som ”rent måleri.” Skulptören Birgitta Muhrs spagettiringlande är en spänstig skulptur som på sitt sätt och beskriver en sida av barns liv. Både humoristisk och talande. Lena Collins verk ”Love me tender” anknyter till Hirdmans text därför att den tar upp den ”le och behaga uppfostran” som vissa småflickor får av sin omgivning.

Galonbarnet som Anja Persson har på utställningen, som reser sig och sjunker ihop alltefter man kommer nära eller går ifrån är också en talande illustration till Collmar/Mårtens uppmaning att vi bör lyssna på barnen. Onekligen är det sant men när ska föräldrarna ha den tiden då både mamma och pappa jobbar hela dagarna och har så mycket att göra när dom kommer hem. Bortser man från den frågan och även frånvaro av svar, och istället ser på helheten så är mångfalden av barndomsskildringar tänkvärda och mycket omväxlande. Ibland också lika levande och intagande som Mikael Arvidssons omslagsfoto till katalogen.

Jan Grubb